

شهرسازی

تخیلات و واقعیات

جنگ

نوشته: فرانسواز شوای
ترجمه: سید محسن حبیبی

انتشارات دانشگاه تهران

شماره ۲۳۰۷

شماره مسلسل ۶۴۶۰

Choay, Françoise	شوای، فرانسواز
دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات، ۱۳۷۵. نه، ۴۵۸ ص: (انتشارات دانشگاه تهران؛ شماره ۲۳۰۷).	شهرسازی واقعیات و تخیلات / نوشته فرانسواز شوای؛ ترجمه سید محسن حبیبی. — تهران:
ISBN 978-964-03-3746-2	چاپ چهارم.
L'urbanisme Utopies et Realites, une Anthologie	فهرست‌نویسی براساس اطلاعات لیبیا.
کتابنامه به صورت زیرنویس.	عنوان اصلی:
۱. شهرسازی - - مجموعه‌ها. ۲. معماری جدید - - فلسفه - - قرن ۱۹. ۳. شهرنشینی - - مجموعه‌ها. الف. حبیبی، سید محسن، ۱۳۲۶ - مترجم. ب. دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات. ج. عنوان.	واژه‌نامه.
۱۳۸۸	۳۰۷/۱۲۱۶
م ۷۵-۱۴۳۵	HT ۱۶۶ / ش ۹
	شماره کتابشناسی ملی

عنوان: شهرسازی واقعیات و تخیلات جنگ

تالیف: فرانسواز شوای

ترجمه: دکتر سید محسن حبیبی

نوبت چاپ: چهارم

تاریخ انتشار: ۱۳۸۸

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

چاپ و صحافی: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

شابک: ۹۷۸ - ۹۶۴ - ۰۳ - ۳۷۴۶ - ۲

ISBN 978-964-03-3746-2

«مسئولیت صحت مطالب کتاب با مترجم است»

«کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است»

بها: ۵۸۰۰۰ ریال

خیابان کارگر شمالی - خیابان شهید فرشی مقدم - مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

پست الکترونیک: press@ut.ac.ir - سایت: www.press.ut.ac.ir

بخش و فروش: تلفکس ۸۸۰۱۲۰۷۸

فہرست

ہفت	پیش گفتار مترجم
۱	شہر سازی مورد سوال
۸۷	جنگ
۸۷	اول: پیش شہر سازی ترقی گرا
۸۷	رابرت اوٹن
۹۴	شارل فوریه
۱۰۶	ویکتور کونسیدران
۱۲۰	اتین کابہ
۱۳۱	ہیئر - ژوزف پرودون
۱۳۶	بنیامین وارد ریچاردسون
۱۴۳	ژان - باپتیست گودن
۱۴۷	ژول ورن
۱۵۲	ہربرٹ - جورج ولز
۱۵۵	دوم: پیش شہر سازی فرهنگ گرا
۱۵۵	آگوستوس ولبی نورٹ مور ہوژن
۱۶۰	جان راسکین
۱۷۰	ویلیام موریس
۱۸۳	سوم: پیش شہر سازی ہی الگو
۱۸۳	فردریش انگلس

- کارل مارکس ۱۹۵
- پی‌پر کروپتکین ۲۰۰
- ن. بوخارین و ژ. پرنو براژانسکی ۲۰۶
- چهارم: شهرسازی ترقی‌گرا** ۲۰۹
- تونی گارنیه ۲۰۹
- ژرژبنوا - لهوی ۲۲۰
- والتر گروپیوس ۲۲۴
- شارل - ادوارد ژانره مشهور به لوکوربوزیه ۲۳۳
- استانیسلاس گوستاوویچ استروملین ۲۵۱
- پنجم: شهرسازی فرهنگ‌گرا** ۲۵۹
- کامیلو سیت (زیته) ۲۵۹
- ابنزر هوارد ۲۷۹
- ریمون آنون ۲۹۲
- ششم: شهرسازی طبیعت‌گرا** ۲۹۷
- فرانک لویدرایت ۲۹۷
- هفتم: سرزمین فن** ۳۱۳
- اوژن هنار ۳۱۳
- گزارش بوکانان ۳۱۹
- ایانیس اگزاناکیس ۳۳۲
- هشتم: شهر انسان** ۳۴۱
- پاتریک گلدس ۳۴۱
- مارسل پونت ۳۵۲

۳۵۷	لوئیس مامفورد
۳۶۷	جین جیکوب
۳۸۰	لئونارد دوهل
۳۸۵	کوین لینچ

۴۰۳	نهم: فلسفه شهر
۴۰۳	ویکتور هوگو
۴۱۰	جورج زیمل
۴۲۲	اسوالد اشپنگلر
۴۳۰	مارتن هایدگر
۴۳۹	دهم: اصطلاحات و معانی فارسی استفاده شده در متن

پیش‌گفتار

الف: مدخل

شهر از همان آغاز تولدش، مفهوم خود را در فلسفه و حکمت جستجو می‌کند. از نخستین اندیشمندانی که «اور»، «موهنجدارو»، «شوش»، «تنوچه نیتیلان» و ... را برپا داشتند تا آخرین کسانی که مفهوم شهر را در «ناشهرسازی» و «شالوده‌شکنی» جستجو می‌کنند، همه در پی تعمیق فلسفی این مفهوم هستند و برآنند تا از حکمت نظری به حکمت عملی دست‌یابند و این آخرین را شکلی کالبدی - فضایی بخشند.

از این‌رو در پس همه تجلیات کالبدی - فضایی و در بن هر آنچه «ناکجاآباد» و «آرمان‌شهر» خوانده می‌شود، اندیشه‌هایی متأثر از نحوه نگرش فلسفی به جهان و حکمت نهفته است. شناخت این اندیشه‌ها و حکمت‌های منبعث از آنها، اولین گام در اندیشیدن به مقوله شهر است. اهمیت برداشتن این گام و حرکت در مسیر درست بخصوص در پی تحولات فن‌شناختی دو سده اخیر دوچندان می‌گردد.

اگر رنسانس در جست‌وجوی یافتن حکمت عملی و کاربردی در بازگشت به مفاهیم کهن فلسفی و نوپردازی آنهاست و سعی دارد که فضای شهر خویش را براین مبنا رقم زند، انقلاب صنعتی با عرضه حکمت عملی خویش مفهوم فلسفی جدیدی از شهر به دست می‌دهد. اگر در دوران قدیم فلسفه از طریق حکمت عملی چهره شهر را می‌آراست و فضای آن را می‌پرداخت، در دوران جدید فلسفه شهرسازی راه خویش را از حکمت عملی آن جدا می‌کند؛ اندیشه و عمل از هم دوری می‌جویند؛ ناکجاآبادها در مقابل شهرهای قارچ‌گونه؛ سست‌پایه، خودبه‌خودی و یا طراحی شده قرار می‌گیرند.

درحالی که فلاسفه قرن نوزدهم نقد شهر را از نقد جامعه صنعتی جدا نمی‌سازند و بر مبنای این نقد مدینه فاضله خویش را بنا می‌نهند، عمل‌گرایان شهر موجود را بر مبنای عملکردهایی می‌سازند و می‌پردازند که انقلاب فن‌شناختی سبب شده است هنر جای خویش را به فن می‌سپارد و «معمار - هنرمند» در مقابل «معمار - مهندس» عقب می‌نشیند. اندیشه‌های شهرسازی پیش از هر زمان دیگری در زمینه‌های فلسفه، حکمت عملی و صناعت به جولان در

می‌آیند.

از قرن نوزدهم اندیشمندان از شهر صنعتی توصیفی هراس‌انگیز را مطرح می‌کنند و بی‌نظمی آن را در همه متون خویش گوشزد می‌سازند - موضوعی که برخی از اندیشمندان قرن بیستم نیز بر آن باورند - در چنین هول و هراسی است که مفهوم «شهرسازی» در معنای جدید آن تولد می‌یابد.

شهرسازی زمانی تولد می‌یابد که انگاره‌ها و الگوهایش به گونه‌ای ما تقدم شکل گرفته است. انگاره‌ها و الگوهایی که برآند تا با اجبار خود را بر واقعیت تحمیل کنند. انگاره‌ها و الگوهایی که شماری معدودند و عمدتاً همانهایی هستند که از آغاز توسط تخیل‌گرایان قرن نوزدهم پایه‌گذاری شدند. الگوها و انگاره‌هایی که شهرسازی قرن بیستم چندان از آن‌ها دور نشد و بسیاری از آن‌ها را تحقق بخشید. الگوهایی که عمدتاً در سه زمینه اصلی مطرح گردیدند: الگوی خردگرا که ترقی، فناوری و کارایی را مدنظر قرار دارد؛ الگوی سنت‌گرا که بر ارزش‌های احساسی، ادراکی و زیبایی‌شناسی تکیه می‌کند و الگوی «ضدشهری» که بر آن است تا مفهوم کهن شهر و روستا را در هم ریزد و شکلی جدید از استقرار را بیان دارد.

با فاصله‌ای صدساله از تدوین این انگاره‌ها و الگوها، امروزه نیز طرح‌هایی با ظاهر بسیار متفاوت همان استخوان‌بندی مطروحه در قرن نوزدهم را در خود دارند، به همان گونه در پی چهره‌پردازی الگوها هستند و به همان گونه به تجرید واقعیات می‌پردازند. شکست‌های شهرسازی امروز نیز ریشه‌های خود را در این بازنگری و تجرید الگویی باز می‌یابد. اکنون سخن بر آن است که این مسائل بدون جست‌وجوی یک شهرسازی کمتر نظریه‌ای و بسیار انسانی‌تر قابل حل نخواهند بود و به همین دلیل است که پرداختن عملی به محیط در دستور کار قرار گرفته است. محیطی که برای انسان و نه مسلط بر او برنامه‌ریزی و طراحی شده باشد.

اما آیا این خود کافی خواهد بود؟ یا باید باز هم به دورترها رفت و تحلیل شالوده‌ای از شهر و محیط شهری را با توجه به دانش‌های نشانه‌شناسی و زبان‌شناسی در افق قرار داد. تحلیلی که در نهایت خویش به عنوان اصل و قاعده، شهرسازی انطباق یافته با ساکن را مطرح کند. به دیگر سخن شاید بتوان از گذار از شهرسازی به شهرشناسی سخن گفت.

فرانسواز شوای در این کتاب بر آن بوده است تا محمل نظریه‌ای برای این گذار را فراهم آورد. او با بررسی موشکافانه و انتخاب متون خاص مربوط به شهر و شهرسازی سی و هفت نویسنده از فوریه تا «رایت»، از «کابه» تا «جیکوب»، از «راسکین» تا «اگزاناکیس» سعی بر آن داشته است تا گذار از فلسفه و حکمت نظری به حکمت عملی و برون‌افکنی این آخرین را

روشن‌سازد. اهمیت کار او در این است که متونی را استخراج کرده است که بسادگی در دسترس نبوده و در بعضی موارد غیر قابل دسترس بوده‌اند. او با فراهم آوردن این جُنگ بر آن بوده است تا چگونگی گذار از تخیل به واقعیت را در فاصله‌ای صدوپنجاه ساله ترسیم کند و این را یادآور شود که شهرسازی چون همیشه، آمیخته‌ای است از واقع و مرهوم، از تخیل و واقعیت.

ب: معرفی نویسنده

فرانسواز شوای دارای دکتری در فلسفه و استاد دانشگاه پاریس ۸ است. او از سال ۱۹۵۴ به‌عنوان منتقد هنر معماری و شهرسازی با مجلات فرانس اُبزرواتور (France - Observateur) لوی (L'œil)، آر - انترناسیونال (Art international) و لاکزن لیتزر (La quinzaine littéraire) همکاری کرده است.

مهم‌ترین آثار او عبارتند از:

- شهرسازی واقعیات و تخیلات ۱۹۶۵ L'urbanisme utopies et réalités
- تجدید چاپ ۱۹۹۵
- برنامه‌ریزی شهری در قرن نوزدهم ۱۹۷۰ City Planning in the XIX Century
- احساس شهر ۱۹۷۲ Le Sens de la ville
- قاعده و الگو ۱۹۸۰ La Règle et le Modèle
- شهر عصر صنعت ۱۹۸۳ La Ville de l'âge industriel
- تاریخ فرانسه شهری، جلد ۴. Histoire de la France Urbaine
- توسعه شهری و بحران شهروند، ۱۹۸۵ Croissance urbaine et Crise
- تاریخ فرانسه شهری، جلد ۵. du citadin
- فرهنگ لغات شهرسازی و ساماندهی ۱۹۸۸ Dictionnaire de l'urbanisme et de l'aménagement
- باهمکاری پی برمرلن
- رمز و راز میراث، ۱۹۹۲ L'Allégoire du Patrimoine

ج: سپاسگزاری

سپاس خود را تقدیم می‌دارم به همه کسانی که به‌نحوی در انتشار این اثر مرا یاری دادند، بویژه زهرا جدیدی که در برگردان نخستین اثر کمک‌های ارزنده‌ای داشته است.